

PREFIGIRANI GLAGOLI²³⁴

1. Uvod

Cilj je ovoga poglavlja prikazati model obrade prefigiranih glagola i glagolskoga vida u modulu za neizvorne govornike hrvatskoga jezika, ali budući da su moduli međusobno povezani i da je opći modul primjeren i neizvornim govornicima na višim razinama znanja hrvatskoga jezika, prikazat će se i obrada prefigiranih glagola i glagolskoga vida u općemu modulu. Također će se prikazati igre za učenje i uvježbavanje prefigiranih glagola i glagolskoga vida koje se izrađuju u sklopu *Mrežnika*. Rad je potaknut radom *Modeli poučavanja značenja glagolskih prefikasa i prefigiranih glagola u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika*, u kojemu autori (Matovac i Udier 2016.) govore o mogućim pristupima poučavanju prefigiranih glagola.

2. Dosadašnja istraživanja

Prefigirani glagoli i glagolski vid u hrvatskome jeziku bili su predmetom mnogih znanstvenih radova (Kravar 1976., Le Calvé Ivičević i Pranjković 2018., Polančec 2018.). Posebno su proučavani u kontekstu poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika (Cvikić i Jelaska 2007., Čilaš Mikulić 2012., Čilaš Mikulić 2014., Matovac 2018., Matovac i Udier 2016., Novak Milić 2010.). U radu *Modeli poučavanja značenja glagolskih prefikasa i prefigiranih glagola u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika* (Matovac i Udier 2016.) autori govore o trima mogućim modelima poučavanja prefigiranih glagola.

glagolocentrični model. Glagolocentrični model promatra glagole u kontekstu.

Taj se model temelji na okupljanju prefigiranih glagola nastalih prefiksacijom jednoga glagola, npr. *pisati*: *napisati*, *opisati*, *zapisati*, *dopisati*, *potpisati*, *upisati* i *prepisati* (Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier 2011: 32). Uz prefigirane glagole uvijek se poučavaju i njihovi vidski parnjaci. Poučavaju se primjerice glagoli nastali prefigiranjem sljedećih glagola: *pisati*, *gledati*, *misлити*, *raditi*, *zvati*, *slati*, *držati*, *živjeti*, *igrati*, *govoriti*, *pustiti*, *staviti*, *računati*, *mijenjati*, *čitati*, *boljeti*, *vezati*, *učiti*, *brojiti*, *platiti*, *crtati*, *bacati* i *baviti se*. Matovac i Udier (2016.) ističu potrebu osvještavanja odnosa glagolskoga vida i glagolske prefiksacije. Istraživanja

²³⁴ Ovo se poglavlje djelomično temelji na radu Hudeček, Mihaljević i Mihaljević 2022.

su pokazala da se, ako se prefiksacija ne poučava usporedno s glagolskim vidom, može dogoditi da učenici hrvatskoga kao inoga jezika podrazumijevaju da je svaki prefigirani glagol svršen (Udier, Mikelić Preradović i Boras 2015.; Jelaska i Opačić 2005.).

prefiksocentrični model. Prefiksocentrični model temelji se na analizi prefigiranih glagola po načelu prefiks po prefiks. U svakoj se lekciji obrađuje po nekoliko prefiksa, npr. *do-*, *iz-*, *na-*, *obez-*, *nad-*, *o-*, *ob-*, *od-*, *pod-*, *pre-*, *pred-*, *pri-*, *pro-*, *raz-*, *s*, *su-*, *uz-*, *u-*, *za-*. Isti autori dalje ističu da je prednost prefiksocentričnoga pristupa u tome što je sustavniji od glagolocentričnoga pristupa, no nedostatak mu je što znatno opterećuje leksičko pamćenje studenata i(li) učenika hrvatskoga kao inoga jezika i zahtijeva visoku razinu morfološke i sintaktičke kompetencije, pa je pogodan za primjenu na višim stupnjevima jezične kompetencije (B2 – C2 po ZEROJ-u).

kognitivnolingvistički model. Matovac i Udier (2016.) predlažu i izgradnju kognitivnolingvističkoga modela. U tome bi se modelu započelo od konstrukcija u kojima se glagol upotrebljava u temeljnome prostornom značenju prefiksa te ga često prati prijedlog koji odgovara prefiksu, npr. *naletjeti na*, *uletjeti u*, *istrčati iz*, *dotrčati do*.

U prvoj fazi rada na *Mrežniku* ti se pristupi u obradi natuknica nisu svjesno primjenjivali, ali su u već odabranoj strukturi rječničke natuknice naknadno prepoznati elementi svih triju pristupa. Međutim, tijekom istraživanja provedenih za potrebe rada *Prefigirani glagoli u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik* (Hudeček, Mihaljević i Mihaljević 2022.) u obradu su dodana neka objašnjenja u napomenama kako bi se korisnicima modula za neizvorne govornike hrvatskoga jezik dodatno osvijestili odnosi između svršenih i nesvršenih te prefigiranih i neprefigiranih glagola. Dodatno je dopunjen i tvorbeni blok u osnovnome modulu. Rad Matovac i Udier (2016.) bio je poticaj za dodatnu analizu prefigiranih glagola i glagolskoga vida u *Mrežniku* te za izradu igara za učenje prefigiranih glagola i glagolskoga vida.

Važan su poticaj da posebnu pozornost posvetimo obradi prefigiranih glagola i glagolskoga vida u *Mrežniku* bili i podatci dobiveni na radionicama održanima s polaznicima Croaticumova Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik (vidi poglavlje *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik*).

Na oblikovanje normativnih napomena u *Mrežniku* i primjera u igrama posebno su utjecali radovi koji donose vidske probe (Čilaš Mikulić 2012., Kravar 1976.). U obzir su uzete ove vidske probe za utvrđivanje nesvršenih glagola: 1. izražavanje prave sadašnjost, 2. dopuna faznim glagolima, npr. *započeti*, 3. zabrana izrečena konstrukcijom *ne + imperativ*, 4. uporaba glagola u imperfektu, 5. uporaba glagolskoga priloga sadašnjega. Za utvrđivanje svršenih glagola u obzir su uzete ove vidske probe: vremenske rečenice s veznicima *čim*, *dok*, prilogom *kad* i prijedlogom *poslije*.

Dodatni je poticaj za donošenje rješenja o kojima se govori u ovome radu, a koja se odnose na obradu prefigiranih glagola, bio i taj što se u radovima koji se bave teorijom leksikografije ističe važnost donošenja tvorbenih podataka u rječnicima (npr. Ulsamer 2011: 302), osobito povezivanja riječi s njihovim tvorenicama, čime se korisnika rječnika implicitno upućuje u mrežu odnosa koji postoje među riječima te mu se omogućuje da razumije i značenje riječi s kojom se dotad nije susreo. Osobito se naglašava da razumijevanje tvorbenih odnosa i njihove sustavnosti može biti korisno za osobe koje nisu izvorni govornici kojega jezika, vidi poglavlje *Tvorbeni podatci*.²³⁵ Pri predstavljanju strukture *Mrežnika* studentima Croaticuma više je studenata naglasilo kako bi tvorbeni podatci, osobito uz glagole, bili korisni.²³⁶ Budući da su urednice *Mrežnika* smatrale navođenje tvorbenih podataka u rječniku važnim, u *Mrežniku* se donosi tvorbena raščlamba i podatci o tvorenicama. U radu *Tvorbeni podatci u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* (Hudeček i Mihaljević, u tisku) te u poglavlju *Tvorbeni podatci* u ovoj monografiji donose se u zaključku smjernice za dodavanje tvorbenih podataka u *Mrežnik* u njegovim sljedećim fazama. Za poučavanje hrvatskoga jezika kao inoga na višim stupnjevima jezične kompetencije (B2 – C2 po ZEROJ-u) osobito bi korisni mogli biti podatci dodani na temelju ovih smjernica: 1. izrada rječnika afikasa i njegovo pridruživanje *Mrežniku* – stvaranje dodatnoga sloja podataka koji bi bio pridružen *Mrežniku*, ali dostupan i kao zasebni rječnik afikasa (otvaranje uz natuknicu koja ima određeni afiks), 2. dodavanje tvorbenih podataka u modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik – oni im omogućuju da prepoznaju značenje i onih riječi koje ne znaju te da uspješno tvore riječi od osnovne riječi, odnosno da svoje znanje strukturiraju na temelju jasnih tvorbenih podataka (tvorbena raščlamba, podatak o tvorenicama, podatak o osnovi, podatak o značenju pojedinih afikasa u hrvatskome jeziku).

Podatci iz ovoga rada pokazuju da se neki elementi predviđeni drugom smjernicom, a potaknuti radovima stručnjaka s Croaticuma te proučavanjima provedenim u ovome radu, već ugrađuju u modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik.

3. Obrada prefigiranih glagola u *Mrežniku*

Kako su moduli međusobno povezani te je prijelaz iz jednoga u drugi jednostavan, podatci iz osnovnoga modula mogu biti korisni i korisnicima modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik ako im zatreba dopuna podataka dobivenih u tome modulu, pa ćemo ovdje prikazati i obradu prefigiranih glagola u osnovnome modulu.²³⁷

²³⁵ “In second language acquisition, word formation is important for decoding of words the learner does not know, for the production of regular new words where the learner has not acquired the standard word, and for the creation of the tighter network structure in the mental lexicon, which facilitates vocabulary acquisition.” (Ten Hacken, Abel i Knapp 2006: 243).

²³⁶ Zanimljivo je da je model koji su smatrali najkorisnijim zapravo model koji postoji u Broz-Ivekovićevu rječniku objavljen 1901. godine (Hudeček 2002: 430), u kojemu se uz glagole donose prefiksi s pomoću kojih tvore druge glagole te podatci o vidskome parnjaku.

²³⁷ O obradi glagola u *Mrežniku* vidi i Mihaljević 2021a, Brač i Matijević 2021. te Brač i Matijević *Psihološki glagoli i glagoli odašiljanja zvuka*.

3.1. Osnovni modul

Glagolske se natuknice u osnovnome modulu obrađuju prema ovim pravilima: Glagolska se natuknica uspostavlja u infinitivu. Povratni se glagol uspostavlja u natuknici ili u podnatuknici. Uz glagole se u osnovnome modulu navode svi oblici prezenta, 2. lice imperativa, 1. lice aorista / 1. lice imperfekta, sva tri roda glagolskoga pridjeva radnoga, glagolski prilog sadašnji/prošli. Ako se koje značenje glagola ostvaruje samo u nekome njegovu obliku, uz definiciju značenja uspostavlja se gramatička ograda u kojoj se to naznačuje. Definicija glagola donosi se po modelu: *Spavati znači...*, a po potrebi u definiciju se glagola uklapa dopuna: *Spavati s kim znači...* Uz pojedino se značenje donose tipični primjeri (u pravilu korpusni), odnosno oni koji su probрани među primjerima u kojima se nalaze frekventnije/ /tipičnije kolokacije (odabrane iz skica riječi u kojima se navode najčešće kolokacije u *Sketch Engineu*) te onima koji oprimjeruju tipično valencijsko ponašanje glagola. U kolokacijskome bloku kolokacije se uvode pitanjima (o subjektu, objektu, priložnim oznakama) koja su posebno razrađena za određene skupine glagola, vidi poglavlje *Glagoli* i poglavlje *Kolokacije*.²³⁸

Uz glagole donosi se i podatak o vidskome parnjaku, ali samo o onome vidskom parnjaku koji nije nastao prefiksacijom. Podatak o vidskome parnjaku donosi se s pomoću uputnica (poveznica) pod značenjem, a ne pod natuknicom jer glagol ne mora biti vidski parnjak drugomu u svim značenjima, npr. glagolu *doći* glagol *dolaziti* vidski je parnjak u svim značenjima osim u značenju 'imati cijenu po kojoj se koja roba ili usluga može prodati ili kupiti', koje ima gramatičku ogradu na 3. lice. Definicije vidskih parnjaka razlikuju se samo u elementu koji upućuje na svršenost/ /nesvršenost, odnosno u uporabi svršenoga/nesvršenoga glagola u njoj. Vidski parnjak koji nije obrađen u *Mrežniku* također se donosi, ali se pri izvozu građe na mrežu ne ostvaruje kao poveznica. Sinonimi i antonimi također se donose pod značenjem. Sinonim/antonim svršenomu glagolu svršeni je glagol, nesvršenomu nesvršeni. Sinonim/antonim dvovidnomu glagolu dvovidni je glagol, ali njegovi su sinonimi/antonimi i članovi vidskoga para koji čine svršeni i nesvršeni glagol, a bilježi se i asimetrična sinonimija/antonimija prouzročena time što dvovidni glagol ima sinonim/antonim samo u jednome vidu, npr. kod glagola *deklinirati*, koji ima domaći sinonim *sklanjati* samo kad se ostvaruje kao nesvršeni glagol. Povratni se glagoli donose kao podnatuknice kad se u natuknici uspostavlja prijelazni ili neprijelazni glagol, a značenja se prijelaznoga ili neprijelaznoga i povratnoga glagola razlikuju, npr. *kupati se* podnatuknica je natuknice *kupati*.

Uz glagolske se natuknice donose i poveznice na *Bazu hrvatskih glagolskih valencija – e-Glavu*, vidi poglavlje *Baza hrvatskih glagolskih valencija – e-Glava*, kad je glagol obrađen u toj bazi. Kao i kod drugih riječi, uz glagole se navode tvorbeni podatci: tvorbeni raščlamba i popis tvorenica. U 1. primjeru pokazana je obrada glagola *kupiti* i *kupovati*.

²³⁸ Vidi u Brač i Matijejić *Psihološki glagoli i glagoli odašiljanja zvuka* te Mihaljević 2021a.

1. primjer: Obrada glagola *kupiti* i *kupovati* u osnovnome modulu

kúpiti 'gl. svrš. prijel. (*prez. jd. 1. l. kúpim, 2. l. kúpiš, 3. l. kúpī, mn. 1. l. kúpimo, 2. l. kúpíte, 3. l. kúpe; imp. kúpi; aor. kúpih; prid. r. m. kúpio, ž. kúpila, s. kúpilo; prid. t. kúpljen; pril. p. kúpívši*)

Kupiti što znači ustupiti što komu za novac.

Donesite odluku da ove sezone nećete kupiti nijednu novu stvar.

Možda je trebalo platiti koji račun, kupiti djetetu nove cipele jer su se stare već skoro raspale.

Bilo kakvi lijekovi, propisani, kupljeni bez recepta ili posuđeni, nikad se ne smiju miješati bez savjetovanja s liječnikom.

Tko može kupiti? banka, čovjek, friend *razg.*, grad, mama *razg.*, osoba, prijatelj, roditelj, tata *razg.*, tvrtka, vlasnik, žena

Što može kupiti? auto *razg.*, automobil, cipele, dionice, hranu, kartu, knjigu, kruh, kuću, majicu, mobitel, nekretninu, paket, poklon, proizvod, stan, stvar, tvrtku, ulaznicu, zemljište

Komu može kupiti? dečku *razg.*, djetetu, mami *razg.*, prijatelju, sinu, ženi

Gdje može kupiti? na blagajni, na kioscima, na tržnici, na tržištu, u apoteci *razg.*, u dućanu *razg.*, u Hrvatskoj, u ljekarni, u trgovini, u Zagrebu

Koordinacija: kupiti i platiti, kupiti i prodati, naručiti i kupiti, razgledati i kupiti, vidjeti i kupiti; kupiti ili naručiti, kupiti ili prodati

VIDSKI PARNJAK: kupovati

TVORENICE: kupac, kupnja, kupovati, iskupiti, otkupiti, potkupiti, prekupiti

Kolokacijska baza hrvatskoga

jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=kupiti&search_type=basic

kupòvati gl. nesvrš. prijel. (*prez. jd. 1. l. kúpujem, 2. l. kúpješ, 3. l. kúpjē, mn. 1. l. kúpjēmo, 2. l. kúpjēte, 3. l. kúpjū; imp. kúpj; aor. kupòvah; imperf. kúpovāh; prid. r. m. kupòvao, ž. kupòvala, s. kupòvalo; prid. t. kúpovān; pril. s. kúpjūći*)

Kupovati znači ustupati što komu za novac.

Kada kupujete slamu, bitno je da je bila potpuno suha u trenutku baliranja.

Materijal za izradu svojih narodnih nošnji bogate Bunjevske kupovale su nekada u lionskim tvornicama svile u Francuskoj.

Oprema koja se kupuje iz sredstava programa može iznositi maksimalno 50 % od ukupne vrijednosti projekta.

Tko kupuje? banka, čovjek, firma *razg.*, fond, građanin, investitor, kupac, ljudi, mama *razg.*, osoba, roditelj, stranac, tvrtka, ulagač, žena

Što kupuje? auto *razg.*, automobil, cipele, dionice, hranu, igrača, kartu, knjigu, kruh, kuću, mobitel, nekretnine, novine, obveznice, odjeću, opremu, poklon, proizvod, robu *razg.*, stan, stvari, zemlju, zemljište

Kako kupuje? masovno, redovito

Koliko kupuje? malo, mnogo

Koordinacija: kupovati i čitati, kupovati i graditi, kupovati i jesti, kupovati i konzumirati, kupovati i koristiti, kupovati i plaćati, kupovati i prodati, kupovati i prodavati, kupovati i trošiti

U imenima: *Kupujmo hrvatsko* (akcija)

VIDSKI PARNJAK: kupiti

TVORBA: kup-ovati, **TVORENICE:**

kupovina, nakupovati, pokupovati

Kolokacijska baza hrvatskoga

jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=kupovati&search_type=basic

Tvorenice se dijele se na one koje u rječniku nisu obrađene i na one koje su u rječniku obrađene i kojima se iz rubrike *Tvorenice*: može pristupiti putem poveznice, npr. uz glagol *pisati*:

TVORENICE: dopisati, ispisati, napisati, opisati, otpisati, pisac, pisač, pisan, piskarati, pismen, pismo, potpisati, prepisati, pripisati, propisati, raspisati, upisati, zapisati

Neki su od prefigiranih glagola koji su s glagolom tvorbeno povezani (u gornjemu primjeru glagol *napisati*), ali naravno ne svi, vidski parnjaci glagola u natuknici, odnosno vidski parnjaci toga glagola u pojedinome značenju, ali zasad se takvi parnjaci u osnovnome modulu ne povezuju kao vidski parnjaci. Prije povezivanja glagola s njegovim prefigiranim vidskim parnjakom treba odrediti: 1. hoće li prefigirani vidski parnjaci biti definirani po istome modelu kao pravi vidski parnjaci (nastali perfektivizacijom/imperfektivizacijom) ili definicijom koja ih čini razlikovnijima prema ostalim prefigiranim glagolima tvorenim od iste osnove, npr. *napisati* 'dovršiti pisanje', *pročitati* 'dovršiti čitanje', kako su definirani u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik; 2. kako će se navoditi vidski parnjaci tamo gdje od osnovnoga glagola prefiksacijom nastaje svršeni, a od toga svršenoga glagola imperfektivizacijom nesvršeni (npr. *misliti* – *pomisliti* – *pomišljati*; *mijenjati* – *zamijeniti* (ovisno o značenju također i *promijeniti*) – *zamjenjivati*) te kako ih sustavno definirati.

3.2. Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

Gramatički blok modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik izvodi se iz gramatičkoga bloka u osnovnome modulu i prilagođuje potrebama korisnika, vidi poglavlje *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik*. U tome se modulu, za razliku od osnovnoga modula, povezuju i vidski parnjaci od kojih je jedan nastao prefiksacijom. Sve razlike u obradama temelje se na načelu uzimanja u obzir potreba korisnika određenoga modula.

U obradi glagola u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik nastojali smo ugraditi i glagolocentrični i kognitivnolingvistički pristup poučavanju prefigiranih glagola. Pri donošenju primjera i davanju objašnjenja u napomenama te osmišljavanju igara također smo vodili računa i o prefiksocentričnome pristupu poučavanju prefigiranih glagola. U obradi prefigiranih glagola u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik vodili smo računa o dvama njihovim aspektima koji korisnike toga modula mogu zanimati: glagolski vid prefigiranih glagola (vidi poglavlje 3.2.1.) i značenje prefigiranih glagola (vidi poglavlje 3.2.2.).

3.2.1. Glagolski vid prefigiranih glagola

Zbog izlaženja ususret korisniku uz glagole u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik sustavno se donosi napomena²³⁹ koja se odnosi na njihov glagolski

²³⁹ Posebna je pozornost pri obradi natuknica u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik posvećena uspostavi tipskih napomena. Potreba da se te napomene razlikuju od napomena koje se

vid. Na temelju analize vidskih proba navedenih u poglavlju 3. te uzimajući u obzir sustavnost *Mrežnika* i potrebu da se istom tipskom napomenom obuhvati što više glagola oblikovane su napomene koje se donose uz sve svršene i nesvršene glagole pa tako i uz prefigirane svršene i nesvršene glagole. Uz svršene se glagole donosi ovakva napomena (primjer glagola *pročitati*):

- Glagol *pročitati* svršeni je glagol. On označuje da je čitanje završeno. Njegov je nesvršeni parnjak glagol *čitati*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Čitam knjigu.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što pročitam knjigu, doći ću.*).

Uz nesvršene se glagole donosi ovakva napomena (primjer glagola *pisati*):

- Glagol *pisati* nesvršeni je glagol. On označuje da pisanje traje. Njegov je svršeni parnjak glagol *napisati*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Pišem pismo.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što napišem pismo, doći ću.*).

Te su napomene odabrane zbog njihove prototipnosti i sustavne prirode *Mrežnika*. Takvim se jednostavnim formulama ne mogu obuhvatiti sva značenja aspekatskih razlika. Ona se često uzimaju u obzir u primjerima i igrama. Uzimajući u obzir tvrdnju (Matovac i Udier 2016.) da osobe koje uče hrvatski kao ini jezik nerijetko smatraju da su svi prefigirani glagoli, odnosno glagoli u čijoj se strukturi može prepoznati prefiks, svršeni, s pomoću sustavnih napomena nastojali smo osvijestiti činjenicu da svršeni glagol prefiksacijom ostaje svršen, a nesvršeni glagol u pravilu postaje svršen. Temeljna smjernica u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika može biti da su prefigirani glagoli u načelu svršeni (Babić 2002: 494). Potrebno je pri poučavanju (a onda i u napomenama u rječniku i pri navođenju primjera u igrama) posebno naglasiti da se to ne odnosi na prefigirane glagole koji završavaju sufiksima *-avati* ili *-ivati* kako bi se osvijestilo da, bez obzira na to što se u glagolu prepoznaje prefiks, nije uvijek riječ o svršenome glagolu. U modulu za inojezične govornike dostatna je uputa da ako glagol završava kojim od navedenih sufikasa, on je uvijek nesvršeni glagol, a prepoznavanje prefiksa u njegovoj strukturi znači da je izveden od svršenoga glagola. Ostali su prefigirani glagoli najčešće svršeni.

U obradi nesvršenih glagola na *-ivati* i *-avati* kod kojih se prepoznaje prefiks jer su tvoreni od svršenih prefigiranih glagola (npr. *prodavati*, *upoznavati*; *opisivati*, *pokazivati*, *potpisivati*) u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik donosimo ovakvu napomenu (primjer glagola *potpisivati*)²⁴⁰:

nalaze u osnovnome modulu pokazala se također tijekom radionica sa studentima na Croaticumu. (vidi poglavlje *Modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik* i Hudeček, Mihaljević i Pasini 2018.)

²⁴⁰ To se i posebno uvježbava s pomoću igara.

- U hrvatskome jeziku svi su glagoli koji završavaju na *-avati* ili *-ivati* nesvršeni. Prefiks *pod-* (*pot-*) u glagolu *potpisivati* ne označuje svršenost radnje, nego pokazuje da je glagol *potpisivati* tvoren od svršenoga glagola s prefiksom *pod/pot-*: *potpisati*.

U modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik tipski uspostavljane napomene kombiniraju se i prilagođuju pojedinoj riječi. Tako potpuna napomena koja se donosi uz glagol *potpisivati* spaja napomenu o tome da je riječ o nesvršenome glagolu i napomenu o njegovu vidskome parnjaku te o tome da su u hrvatskome svi glagoli na *-avati* ili *-ivati* nesvršeni. Stoga cjelovita napomena uz taj glagol glasi:

- Glagol *potpisivati* nesvršeni je glagol. Njegov je svršeni parnjak glagol *potpisati*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Potpisujem dokument.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što potpišem dokument, doći ću.*). U hrvatskome jeziku svi su glagoli koji završavaju na *-avati* ili *-ivati* nesvršeni. Prefiks *pod-* (*pot-*) u glagolu *potpisivati* ne označuje svršenost radnje, nego pokazuje da je glagol *potpisivati* tvoren od svršenoga glagola s prefiksom *pod/pot-*: *potpisati*.

3.2.2. Definicije prefigiranih glagola

U modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik vidski su parnjaci nastali perfektivizacijom/imperfektivizacijom definirani simetrično, kao i u osnovnome modulu. Njihove se definicije razlikuju samo u jednome elementu, uporabi svršenoga/nesvršenoga glagola iste osnove. Tako je npr. definicija glagola *kupiti* 'Kupiti znači dati novac za stvari i usluge.', a glagola *kupovati* 'Kupovati znači davati novac za stvari i usluge.'

Svršeni glagoli nastali prefiksacijom nemaju definicije uspostavljene po tome modelu, nego definicije za koje smatramo da osobama koje uče hrvatski kao ini jezik omogućuju lakše razumijevanje i usustavljivanje prefigiranih glagola, razumijevanje značenja prefikasa te u kojima se glagolima poput glagola *završiti* naglašuje svršenost radnje. Tako je npr. definicija glagola *čitati* 'Čitati znači povezivati slova u tekst sa značenjem.', a glagola *pročitati* 'Pročitati znači završiti čitanje.' Tu definiciju smatramo jednostavnijom i razumljivijom od moguće definicije 'Pročitati znači povezati slova u tekst sa značenjem.'

3.2.3. Primjena glagolocentričnoga modela

Tijekom istraživanja provedenih za potrebe ovoga rada u *Mrežnikov* smo modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik ugradili neke elemente koji se temelje na glagolocentričnome pristupu poučavanju glagola, odnosno kod osnovnih glagola u napomeni smo dodali podatak o najčešćim prefigiranim glagolima i njihovim značenjima. Tako se uz glagole od kojih se tvore prefigirani glagoli uz tipsku napomenu o vidskome parnjaku dodaje i napomena o od njega izvedenim najčešćim prefigiranim glagolima, npr. uz glagol *jesti* (koji se povezuje s vidskim parnjakom *pojesti*) donosi se ova napomena o od njega tvorenim prefigiranim glagolima:

- Od glagola *jesti* tvore se svršeni glagoli: *pojesti*, *najesti se*, *prejesti se*. Glagol *pojesti* znači 'završiti konzumiranje hrane', npr. *Pojeo sam sendvič.*, glagol *najesti se* znači 'pojesti dovoljno hrane da se prestane osjećati glad', npr. *Pojeo si samo jedan sendvič, jesi li se najeo?*, a glagol *prejesti se* znači 'pojesti više hrane nego što je potrebno', npr. *Jučer sam bio na ručku kod prijatelja i prejeo sam se.*

U 2. primjeru pokazuje se obrada glagola *jesti* i *pojesti*. Uz glagole se nalaze napomene o njihovu vidu, a uz glagol *jesti* dodaje se i popis te objašnjenje najčešćih prefigiranih glagola.

2. primjer: Obrada glagola *jesti* i *pojesti* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

jesti gl. nesvrš. (*prez.* jedem...

jedu; *imp.* jedi!, jedimo!, jedite!; *perf.* jeo/ /jela/jelo sam/si/je, *mn.* jeli/jele/jela smo/ /ste/su; *fut.* jest ću/ćeš/će/ćemo/ćete/ /će ili ću... jesti)

Jesti znači konzumirati hranu, hraniti se.²⁴¹

Jedeš li puno voća i povrća?

Kad je bio mali, često je jeo griz na mlijeku.

Jedete li zdravo?

VIDSKI PARNJAK: pojesti

• Glagol *jesti* nesvršeni je glagol. On označuje da jedenje, proces konzumiranja hrane, traje. Njegov je svršeni parnjak glagol *pojesti*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Jedem jabuku.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što pojedem jabuku, doći ću.*).

• Od glagola *jesti* tvore se svršeni glagoli: *pojesti*, *najesti se*, *prejesti se* itd. Glagol *pojesti* znači 'završiti konzumiranje hrane', npr. *Pojeo sam sendvič.*, glagol *najesti se* znači 'pojesti dovoljno hrane da se prestane osjećati glad', npr. *Pojeo si samo jedan sendvič, jesi li se najeo?*, a glagol *prejesti se* znači 'pojesti više hrane nego što je potrebno', npr. *Jučer sam bio na ručku kod prijatelja i prejeo se kobasica.*

pojesti gl. svrš. (*prez.* pojedem...

pojedu; *imp.* pojedi!, pojedimo!, pojedite!; *perf.* pojeo/pojela/pojelo sam/ /si/je, *mn.* pojeli/pojele/pojela smo/ /ste/su; *fut.* pojest ću/ćeš/će/ćemo/ćete/ /će ili ću... pojesti)

Pojesti znači završiti konzumiranje hrane.

Pojedi sve što je na tanjuru!

Pojeo je pokvarenu kobasicu, pa ga boli želudac.

Jeste li pojeli cijelu rođendansku tortu?

VIDSKI PARNJAK: jesti

• Glagol *pojesti* svršeni je glagol. On označuje da je jedenje, proces konzumiranja hrane, završeno. Njegov je nesvršeni parnjak glagol *jesti*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Jedem jabuku.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što pojedem jabuku, doći ću.*).

²⁴¹ U ovoj se definiciji vidi jedno od načela obrade u modulu za inojezične govornike, a to je uporaba internacionalizama koji bi inojezičnim govornicima pomogli pri razumijevanju značenja.

Kad se glagolska osnova ostvaruje samo u prefigiranome glagolu (npr. *donijeti*, *iznijeti*, *nanijeti*, *odnijeti*; *dovesti*, *izvesti*, *odvesti*, *prevesti*; *dopremiti*, *opremiti*, *otpremiti*), donosi se ovakva napomena (primjer napomene uz glagol *donijeti*):

- Glagol *donijeti* tvoren je od osnove *-nijeti* (*do-nijeti*), koja nije samostalan glagol. Od te su osnove tvoreni i glagoli *iznijeti* 'premjestiti iz čega tako da se nosi', npr. *Iznijeli smo namještaj iz sobe.*, *prenijeti* 'staviti na drugo mjesto tako da se nosi', npr. *Stol smo prenijeli iz kuhinje u hodnik.* i *odnijeti* 'maknuti s kojega mjesta tako da se nosi', npr. *Odnijeli smo stari papir na otpad.*

Normativna napomena koja se odnosi na prefigirane glagole donosi se i uz dvovidne glagole (*kopirati*, *parkirati*, *doručkovati*, *ručati*, *večerati*) kako bi se upozorilo na to da od njih ne treba prefiksacijom tvoriti svršeni glagol (primjer napomene uz glagol *doručkovati*):

- Glagol *doručkovati* dvovidni je glagol, odnosno i svršeni i nesvršeni. On odgovara na pitanje *Što sada radiš?* (*Doručkujem.*) kao svršeni glagoli, a može se umetnuti i u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što doručkujem, doći ću.*) kao nesvršeni glagoli. Zbog toga od njega ne treba tvoriti svršeni glagol *podoručkovati*.

3.2.4. Primjena kognitivnolingvističkoga modela

Kognitivnolingvistički se model poučavanja prefigiranih glagola u *Mrežniku* podržava, kad je to moguće, donošenjem primjera. Međutim, njega je moguće primijeniti, kao što ističu Matovac i Udier (2016.), u prvome redu kod glagola koji imaju prostorno značenje te se u obradi tih glagola donose primjeri koji pokazuju vezu između značenja prijedloga i značenja prefiksa. Međutim, u napomeni se upozorava na to da paralelizam prefiksa i prijedloga kod tih glagola nije bezizniman. Napomena koja se dodaje tim glagolima glasi (primjer glagola *ući*):

- Glagol *ući* često ima dopunu *u + imenica*, npr. *ući u školu*, *ući u automobil*, *ući u sobu*.

Takva napomena po potrebi ima i dopunu, npr.:

- Uz njega se mogu nalaziti i dopune u kojima se nalazi i prijedlog *na*, npr. *ući na predavanje*.

U 3. primjeru donosimo obradu glagola *izići* i *ući* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik.

3. primjer: Obrada glagola *izići* i *ući* u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik

izići gl. svrš. (*prez.* iziđem... iziđu; *imp.* iziđi!, iziđimo!, iziđite!; *perf.* izišao/izišla/izišlo sam/si/je, *mn.* izišli/izišle/izišla smo/ste/su; *fut.* izići ću/ćeš/će/ćemo/ćete/će ili ću... izići)

Izići znači napustiti zatvoreni prostor.

Izišao je iz stana u 7 ujutro i još se nije vratio.

Djeca će poslije ručka izići na zrak u park.

Iziđi u šetnju, nemoj se cijelog dana igrati na računalu!

VIDSKI PARNJAK: izlaziti

ANTONIM: ući

• Glagol *izići* svršeni je glagol. On označuje da je izlaženje završeno. Njegov je nesvršeni parnjak glagol *izlaziti*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Izlazim iz stana.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što iziđem iz stana, doći ću (k tebi).*).

Glagol *izići* često ima dopunu *iz* + *imenica*, npr. *izići iz škole, izići iz automobila, izići iz sobe*. Uz njega se mogu nalaziti i dopune u kojima se nalazi i prijedlog: *s* (varijanta prijedloga *iz*), npr. *izići s predavanja*.

Isto značenje kao glagol *izići* ima i glagol *izaći* (*izađem... izađu, imp. izađi! itd.*). U standardnom jeziku manja se prednost daje glagolu *izići*.

ući gl. svrš. (*prez.* uđem... uđu; *imp.* uđi!, uđimo!, uđite!; *perf.* ušao/ušla/ušlo sam/si/je, *mn.* ušli/ušle/ušla smo/ste/su; *fut.* ući ću/ćeš/će/ćemo/ćete/će ili ću... ući)

Ući znači stupiti u zatvoreni prostor.

Svi putnici ušli su u autobus za Split.

Uđite, dobro došli!

Kad uđeš na fakultet, skreni desno prema uredu za informacije.

VIDSKI PARNJAK: ulaziti

ANTONIM: izići

• Glagol *ući* svršeni je glagol. On označuje da je ulaženje završeno. Njegov je nesvršeni parnjak glagol *ulaziti*. Nesvršeni glagoli mogu odgovoriti na pitanje *Što sada radiš?* (*Ulazim u stan.*), a svršeni se mogu umetnuti u rečenicu *Nakon što x, doći ću.* (*Nakon što uđem u stan, doći ću (u sobu).*). Glagol *ući* često ima dopunu *u* + *imenica*, npr. *ući u školu, ući u automobil, ući u sobu*. Uz njega se mogu nalaziti i dopune u kojima se nalazi i prijedlog *na*, npr. *ući na predavanje*.

4. Igre za uvježbavanje prefigiranih glagola i vidskih parnjaka

Mrežnik je igrificirani rječnik²⁴², vidi više u poglavlju *Igrifikacija*. Zbog posebne složenosti učenja prefigiranih glagola i glagolskoga vida, posebno za neizvorne govornike hrvatskoga jezika, posebna je pozornost posvećena njihovu učenju i uvježbavanju s pomoću obrazovnih igara. Pri oblikovanju igara uzimaju se u obzir sva tri pristupa poučavanju prefigiranih glagola. U svakoj se igri daje povratna informacija za svaki odgovor (točan ili netočan) te je moguće igrati s vremenskim ograničenjem²⁴³ ili bez

²⁴² Igre za *Mrežnik*, pa tako i igre koje se opisuju u ovome poglavlju, napravio je Josip Mihaljević.

²⁴³ Vremensko ograničenje igrifikacijski je element koji omogućuje veću razlikovnost rezultata i povećava dinamiku igre. Ako se ne boduje vrijeme, svi igrači koji točno odgovore na sva pitanja zajedno su na prvome mjestu u ljestvici poretka. Vrijeme koje je potrebno za odgovore čini dodatnu razliku po kojoj se igrači mogu poredati. Vremensko ograničenje također može smanjiti mogućnost prijevare u igri jer igrač ne može na vrijeme pogledati drugi izvor, primjerice na internetu, da dođe do točnoga odgovora.

njega. Proces izrade igara za učenje prefigiranih glagola za neizvorne govornike hrvatskoga jezika sastoji se od sljedećih koraka: 1. odabir glagolskih parova koji se uvježbavaju određenom igrom, 2. odabir rečeničnih primjera, 3. osmišljavanje igara, 4. izrada igara. U daljnjemu se tekstu objašnjavaju navedeni koraci.

4.1. Odabir glagola

Glagoli za igre odabrani su iz *Mrežnikova* abecedarija. Pri odabiru glagola za igre u prvome su redu odabrani prefigirani glagoli i njihovi neprefigirani parnjaci iz popisa glagola modula za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. Taj je popis upotpunjen nekim češćim glagolima iz osnovnoga modula. Pri sastavljanju konačnoga popisa vodilo se računa i o tome koji su glagoli prikladni za uvježbavanje s pomoću igara.

Na osnovnoj razini u igrama se nalaze parovi neprefigiranih i prefigiranih glagola. Primjeri takvih parova navedeni su u 1. tablici.

1. tablica: Parovi neprefigiranih i prefigiranih glagola u igrama osnovne razine

neprefigirani (nesvršeni) glagol	prefigirani (svršeni) glagol
čitati	pročitati
jesti	pojesti
misлити	razmisлити
peći	ispeći
pisati	napisati
piti	popiti
učiti	naučiti

Na višoj razini dodani su i parovi neprefigiranih i prefigiranih glagola navedeni u 2. tablici.

2. tablica: Parovi neprefigiranih i prefigiranih glagola koji se nalaze samo u igrama više razine

neprefigirani glagol	prefigirani glagol
češljati	počešljati
jesti	najesti se
kupati	okupati
smijati se	nasmijati se
šminkati se	našminkati se

4.2. Odabir primjera za igre

Za igre u kojima se uvježbava uporaba pravilnoga glagola u kontekstu trebalo je odabrati rečenice u koje je potrebno umetnuti glagol. Primjeri su najčešće izravno preuzeti iz *Mrežnika*. Neki su primjeri iz osnovnoga modula pojednostavnjeni i skraćeni kako bi bili primjereni neizvornim govornicima. Ako u *Mrežniku* nije pronađen prikladan primjer, primjeri su odabrani s pomoću *Sketch Enginea* i prilagođeni znanju neizvornoga govornika. U 3. tablici prikazani su neki primjeri za igru učenja glagola u kontekstu.

3. tablica: Primjeri za igru učenja glagola u kontekstu

glagoli	primjeri
čitati/pročitati	Čitaš knjigu na engleskome jeziku. Nakon što pročitaš ovu knjigu, posudit ću ti novu.
izići/izlaziti	Upravo izlazim iz stana. Čim iziđe iz stana, javit će ti se.
peći/ispeći	Što radi Ana? Peče pitu za goste. Nakon što baka ispeče kolače, zvat ću te.
misлити/razmisлити	Često je mislio na svoju djevojku koja je bila daleko. Nakon što je razmislio o tome, zaključio je da to nema smisla.
jesti/pojesti	Jede žitarice za svaki doručak. Jučer je do kraja pojeo cijelu veliku <i>pizzu</i> .
piti/popiti	Piješ kavu već dva sata. Naručit ću novu rundu kad popiješ pivo.
pisati/napisati	Piše diplomski već mjesec dana. Napisat ću zadaću kad se vratim kući.
učiti/naučiti	Učiš španjolski već godinu dana. Čim naučiš gradivo, prijavi ispit. Kad počnem učiti, zaboravim na sve oko sebe.
zvati/nazvati	Zovem te već pola sata. Jučer sam nazvao majstora i dogovorio popravak auta.

U 4. tablici prikazani su neki primjeri za igru za uvježbavanje glagolskih prefiksa. Odabrani su primjeri u kojima može doći do glasovne promjene na granici prefiksa i osnove (prefiksocentrični pristup).

4. tablica: Primjeri za igru uvježbavanja prefiksa

prefiks	primjeri
iz/is	Od sastojaka za tijesto __pecite palačinke i pustite da se malo ohlade. Naša momčad jako dugo nije __gubila.
od/ot	__ključala je vrata stana. __zvonilo je već podne.
pod/pot	Kad__pišete kupoprodajni ugovor, dobit ćete ključ od stana u ruke. U zadatku treba __crtati točan odgovor.
raz/ras	Svakodnevno se mogu __gledati i kupiti originalni radovi likovnih umjetnika. Danas hrvatski farmeri __polazu informacijama o cijenama pšenice i kukuruza.
pred/pre	Htio bih ti __staviti svojega prijatelja.

4.3. Osmišljavanje igara

Osmišljene su igre kojima se uvježbava: 1. uporaba prefigiranih i neprefigiranih glagola u kontekstu, 2. uporaba prefigiranih i neprefigiranih glagola u kontekstu vodeći računa o položaju enklitike, 3. uporaba točnoga oblika prefiksa (s obzirom na glasovne promjene), 4. odabir svršenih/nesvršenih glagola prema definicijama iz *Mrežnika*, 5. određivanje vidskih parnjaka glagola iz *Mrežnika*.

Prva i druga igra temelje se na glagolocentričnome pristupu, a treća na prefiksocentričnome pristupu. Četvrta i peta igra temelje se na leksikografskome pristupu koji je primjeren izvornim govornicima ili inojezičnim govornicima na višim razinama. U nekim se primjerima u obzir uzima i kognitivnolingvistički pristup (npr. *izići iz...*). U ovoj je fazi osmišljeno pet igara koje se razlikuju u složenosti, tj. razini znanja koja se zahtijeva od igrača, i po tipu igre (igra dovlačenja, kviz).

4.3.1. Kviz – odabir točnoga glagola (*prefigirani ili neprefigirani glagol*)

U kvizu²⁴⁴ se igraču nude dva moguća odgovora u kojima je s desne strane uvijek prefigirani glagol. Ako igrač igra s vremenskim ograničenjem, za svako pitanje ima 10 sekunda za odgovor. Igrač za svaki odgovor odmah dobiva povratnu informaciju o tome je li odgovor točan, netočan ili je vrijeme isteklo. Ako je igrač pogrešno odgovorio ili mu je vrijeme isteklo, prikazuje se točan odgovor. Uz neke se glagole dodaju i objašnjenja iz *Mrežnika*. Broj osvojenih bodova razmjeran je brzini odgovora na postavljeno pitanje. Pitanja se nižu nasumičnim redoslijedom.

²⁴⁴ <https://borna12.github.io/croatikum/kviz-prefigirani-glagoli/index.html>

[illegible]

1/9.

Nakon što _____ zadaću, gledat ću
televiziju.

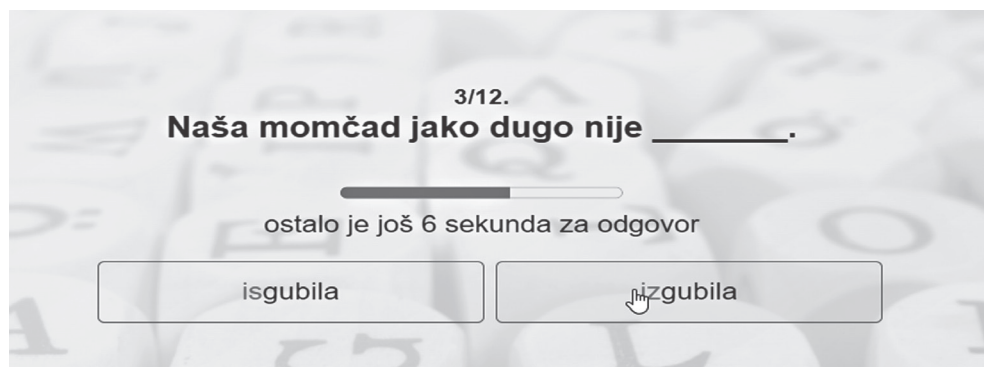
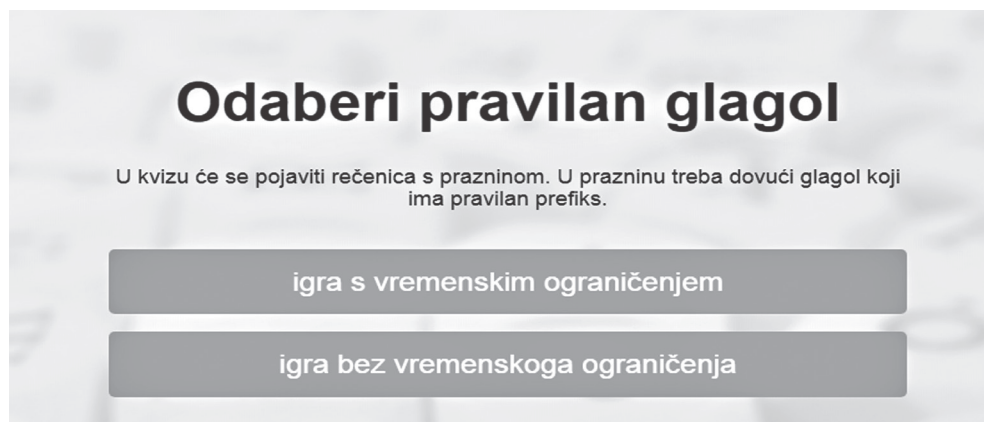
ostalo je još 6 sekunda za odgovor

pišem napišem

4.3.2. Kviz – odabir točnoga prefiksa (s glasovnom promjenom ili bez nje)

²⁴⁵ <https://borna12.github.io/croaticum/kviz-upotpuni-glagole/> (17. 2. 2022.)

suglasnika)²⁴⁶. Stoga u pitanjima uz glagol u rečenici treba odabrati pravopisno pravilan oblik prefiksa (npr. za ___*crtati* odabrati *podcrtati* ili *potcrtati*). U ovome se kvizu bira između ovih oblika prefikasa *is-* i *iz-*, *od-* i *ot-*, *ras-* i *raz-*, *pred-* i *pret-*. U slučaju pogrešnoga odgovora daje se povratna informacija o točnome odgovoru.

2. slika: Primjer iz kviza za uvježbavanje prefigiranih glagola

4.3.3. Dovlačenje točnoga glagola

Treća je igra igra dovlačenja (engl. *drag and drop*), u kojoj igrač mora dovući odgovarajući glagol na prazno polje u rečenici.²⁴⁷ U toj se igri za razliku od kviza pojavljuju dvije rečenice s prazninama. U jednu prazninu unosi se prefigirani glagol, a u drugu neprefigirani glagol. U nekim se pitanjima pojavljuje i više mogućnosti, koje se ne razlikuju samo u tome je li riječ o prefigiranome ili neprefigiranome glagolu

²⁴⁶ Dugogodišnje iskustvo u radu sa studentima izvornim govornicima i dugogodišnje lektorsko iskustvo uvjerilo nas je u to da je to često problem i za izvorne govornike.

²⁴⁷ <https://borna12.github.io/croaticum/prefigiranje-dovlacenje/> (17. 2. 2022.)

nego i u pravilnome položaju enklitike (npr. *je mislio, mislio je, je razmislio, razmislio je*). Ta je igra namijenjena igračima na višoj razini znanja.

Igra povezivanja

Dovuci pravilan glagol u rečenicu.

pokreni
igru

2/10

izići / izlaziti

Upravo izlazim iz stana.

Čim izide iz stana, javit će ti se.

1/10

učiti / naučiti

Čim naučiš gradivo, prijavi ispit.

Učiš španjolski već godinu dana.

3. slika: Primjeri zadatka u igri dovlačenja

4.3.4. Pridruživanje glagola definicijama

Definicije prefigiranih i neprefigiranih glagola

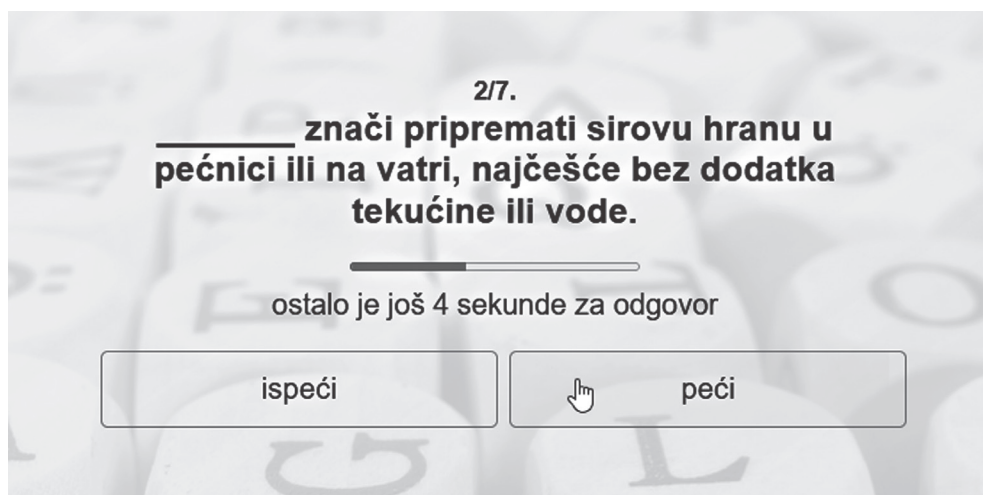
[illegible]

igra s vremenskim ograničenjem

igra bez vremenskoga ograničenja

²⁴⁸ Igre za uvježbavanje glagolske morfologije opisane su u radu Lazić i Mihaljević 2020.

²⁴⁹ <https://borna12.github.io/croaticum/kviz-prefigirani-glagoli-znacenje/index.html> (18. 2. 2022.)

4. slika: Primjer pitanja iz kviza za učenje definicija prefigiranih glagola

4.3.5. Vidski parnjaci

Peta igra izrađena je na temelju svih vidskih parnjaka koji se nalaze u bazi *Mrežnika*. Prikaže se jedan član vidskoga para uz koji igrač treba upisati njegov parnjak.²⁵⁰ Igra sadržava 188 parova. Parovi se nasumično biraju te su odvojeni crticom (–). Računalo za svaki par nasumično bira koji se član upisuje (lijevo ili desno od crtice). Igrač na početku igre bira broj pitanja (20, 50, 100) i u prazno polje upisuje vidski parnjak zadanoga glagola. Prije postavljanja idućega pitanja igrač dobiva povratnu informaciju o tome je li točno odgovorio. Ako je točno odgovorio, prikazuje mu se broj ostvarenih bodova u tome pitanju. U slučaju da je igrač igrao s vremenskim ograničenjem, broj se bodova povećava razmjerno brzini odgovaranja na pitanje. Ako igrač pogrešno odgovori na pitanje ili ako mu je isteklo vrijeme, pokazuje se točan odgovor. Na kraju igre, kad se prikaže ukupan broj bodova, igrač može pregledati sve pogreške koje je napravio. Igra je namijenjena igračima na višoj razini znanja hrvatskoga jezika.

²⁵⁰ <https://rjecnik.hr/igre/igre/osnovni/vidski-parnjaci/> (24. 2. 2022.)

Napiši vidski parnjak za zadanu riječ

odaberi broj pitanja

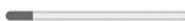
20 pitanja

50 pitanja

100 pitanja

1/20

praskati – prasnuti

3

potvrdi odgovor

5. slika: Primjer pitanja u igri za učenje vidskih parnjaka

4.4. Izrada igara

Svih pet ovdje prikazanih igara izrađeno je na algoritmima i programskim kodovima koji su preuzeti sa stranice CodePen²⁵¹, na kojoj se slobodno mogu dijeliti kodovi za izradu mrežnih programa i dizajn. Izvorni algoritam za kviz nije imao uključenu mogućnost igre s vremenskim ograničenjem te povratne informacije za odgovore. Te su funkcionalnosti dodatno programirane. Također je izmijenjen dizajn i izgled kviza kako bi bio responzivniji te kako bi se sve igre mogle igrati i na mobilnim

²⁵¹ <https://codepen.io/trending> (18. 2. 2022.)

uređajima. Za igru dovlačenja pronađen je kod na stranicama DHTMLGoodies²⁵², koji je bilo potrebno dodatno izmijeniti jer izvorni kod nije bio osmišljen tako da sadržava više odvojenih zadataka i da polja u koja se dovlači odgovor budu umetnuta između rečenica. Trebalo je omogućiti responzivnost igre i igranje na dodirnome zaslonu. Peta igra slična je igrama nadopunjavanja u kojima se uče sinonimi²⁵³ i antonimi²⁵⁴, koje su također izrađene za *Mrežnik*. Popis vidskih parnjaka izvezen je iz *Mrežnika* te je svaki parnjak zapisan u poseban redak u .txt datoteci. Time se lako mogu dodavati novi parnjaci bez promjene razvojnoga koda igre. Igra nasumično bira parnjake iz .txt datoteke te se tako oblikuje zadatak.

5. Zaključak

U radu se na primjeru obrade prefigiranih glagola u *Mrežnikovu* modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik pokazuje kako su osmišljeni određeni leksikografski postupci kojima je cilj da se osobama koje uče hrvatski kao ini jezik olakša i približi usvajanje dijela gradiva za koji ističu da je jedan od najzahtjevnijih. Kao i svi postupci koji se primjenjuju u *Mrežniku* i obrada je prefigiranih glagola usustavljena te se uz takve glagole sustavno donose podatci o njihovom značenju i vidskome parnjaku. Također se i uz osnovne glagole donosi podatak o vidskome parnjaku, ali i svim njegovim tvorenicama, među kojima su i prefigirani glagoli. Uz osnovne se glagole donosi njihova kratka definicija i primjer te se u napomeni spominju i najčešće glagolske tvorenice tvorene prefiksacijom. U obradi prefigiranih glagola u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik i pri izradi igara vodilo se računa o svim trima modelima njihova poučavanja: glagolocentričnome, prefiksocentričnome i kognitivnolingvističnome. U radu se pokazuje da u *Mrežniku* ta tri modela nisu suprotstavljena, nego se uzajamno dopunjuju. U budućnosti je predviđeno i uvođenje u *Mrežnik* jedinica manjih od riječi, pa tako i prefikasa, čime bi pristup obradi prefigiranih glagola bio još informativniji za poučavanje utemeljeno na prefiksocentričnome pristupu. S obzirom na to da je *Mrežnik* igrificirani rječnik, u okviru projekta izrađene su i igre koje bi mogle olakšati neizvornim govornicima svladavanje pravilne uporabe prefigiranih glagola i vidskih parnjaka u kontekstu. U radu se predstavlja pet izrađenih igara, a neke su igre još u fazi razvoja. Dodatni su koraci testiranje igara, objava igara te praćenje zadovoljstva igrača. Budući da je riječ o igrama koje su još u fazi razvoja, ti koraci još nisu provedeni. U Mihaljević 2022. prikazani su koraci testiranja provedenoga na Croaticumu na kontrolnoj i eksperimentalnoj skupini s pomoću predtesta i posttesta. U sklopu toga istraživanja provedena je i anketa koja pokazuje da većina studenata voli poučavanje s pomoću igara. Slično bi se istraživanje u suradnji s nastavnicima s Croaticuma moglo provesti i za provjeru igara kojima se uvježbava znanje glagolskoga vida i prefigiranih glagola.

²⁵² <http://www.dhtmlgoodies.com/index.html?whichScript=drag-drop-quiz> (18.2.2022.)

²⁵³ <https://rjecnik.hr/igre/igre/osnovni/sinonimi/> (24. 2. 2022.)

²⁵⁴ <https://rjecnik.hr/igre/igre/osnovni/antonimi/> (24. 2. 2022.)

Izvori i literatura

- Atkins, Beryl T. S.; Rundell, Michael. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford University Press. Oxford.
- Babić, Stjepan. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Nakladni zavod Globus – HAZU. Zagreb.
- Baza hrvatskih glagolskih valencija – e-Glava. <http://valencije.ihj.hr/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Blagus Bartolec, Goranka; Matas Ivanković, Ivana. 2020. Nizozemski jezik na mreži – mrežni izvori Instituta za nizozemski jezik u Leidenu. *Hrvatski jezik* 7/3. 21–26.
- Bolje je hrvatski*. <https://bolje.hr/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Brač, Ivana; Matijević, Maja. 2021. Glagoli odašiljanja zvuka u hrvatskome jeziku. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/2. 83–103.
- CLARIN. <http://hdl.handle.net/11356/1475> (pristupljeno 20. svibnja 2022.).
- Croaticum. *Centar za hrvatski kao drugi i stranici jezik*. https://croaticum.ffzg.unizg.hr/?page_id=4676&lang=hr (pristupljeno 20. svibnja 2022.).
- Cvikić, Lidija; Jelaska, Zrinka. 2007. Složenost ovladavanja glagolskim vidom u inojezičnome hrvatskome. *Labor* 2/4. 190–216.
- Čilaš Mikulić, Marica. 2012. *Glagolski vid u hrvatskome kao drugome i stranome jeziku*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Čilaš Mikulić, Marica. 2014. Vidska svojstva glagola fizičke percepcije *vidjeti* i *gledati* u hrvatskome jeziku. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 40/1. 77–91.
- Čilaš Mikulić, Marica; Gulešić Machata, Milvia; Udier, Sanda Lucija. 2011. *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za niži srednji stupanj*. FF press. Zagreb.
- eLexiko. www.owid.de/docs/elex/start.jsp/ (pristupljeno 20. svibnja 2022.).
- Etnici i ktetici. <http://hrvatski.hr/etnici-i-ktetici/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Flinz, Carolina. 2011. The microstructure of online linguistic dictionaries: obligatory and facultative elements. *Proceedings of eLex 2011, 10–12 November 2011* [ur. Iztok Kosem i Karmen Kosem]. Trojina. Ljubljana. 83–88.
- Frazemi. <http://hrvatski.hr/frazemi/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Granger, Sylviane; Paquot, Magali. 2012. *Electronic Lexicography*. Oxford University Press. Oxford.
- Gronvik, Oddrun; Ore, Emil. 2013. What should the electronic dictionary do for you – and how. *Proceedings of eLex 2013 conference, 17–19 October 2013*. Ur. Kosem, Iztok; Kallas, Jelena; Gantar, Polona; Krek, Simona; Langemets, Margit; Tuulik, Maria. Trojina, Institute for Applied Slovene Studies/Eesti Keele Instituut. Ljubljana/Tallinn. 243–260.
- Haß, Ulirke [ur.]. 2005. *Grundfragen der elektronischen Lexikographie. elexiko – das Online-Informationssystem zum deutschen Wortschatz*. de Gruyter. Berlin/New York.
- Hrvatski jezični portal. <https://hjp.znanje.hr/> (pristupljeno 18. ožujka 2022.).

-
- Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. <https://hrcak.srce.hr/hrjezik> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. <http://ihjj.hr/mreznik/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Hrvatsko strukovno nazivlje – Struna*. <http://struna.ihjj.hr/> (pristupljeno 10. ožujka 2022.).
- Hudeček, Lana. 2002. Rječnik i tvorba. *Drugi hrvatski slavistički kongres: Zbornik radova*. Ur. Sesar, Dubravka; Vidović Bolt, Ivana. Filološko društvo. Zagreb. 427–433.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Josip; Mihaljević, Milica. 2022. Prefigirani glagoli u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. *Croatica*. 46/66. 213–238.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2017. *Hrvatska školska gramatika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. <https://gramatika.hr/> (pristupljeno 10. ožujka 2022.).
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2020. The Croatian Web Dictionary – Mrežnik: Project Goals and Achievements. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 46/2. 645–667.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2020a. Collocations in the Croatian Web Dictionary – Mrežnik. *Slovenščina*. 8/2. 78–111.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. Tvorbeni podatci u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. *Zbornik radova sa Sedmoga hrvatskog slavističkog kongresa*. (u tisku).
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; Pasini, Dinka. 2018. Radionica na Croaticumu – provjera strukture modula za strance *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika*. *Hrvatski jezik* 5/2. 9–11.
- Iveković, Franjo; Broz, Ivan. 1901. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb.
- Jelaska, Zrinka; Opačić, Nives. 2005. Glagolski vid i vidski parovi. *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Ur. Jelaska, Zinka. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb. 150–168.
- Jezični savjetnik za učenike nižih razreda osnovne škole*. <http://hrvatski.hr/savjeti/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Jezični savjetnik*. <https://jezicni-savjetnik.hr/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. <https://pravopis.hr/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
- Kilgariff, Adam i dr. 2004. The Sketch Engine. *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*. Ur. Williams, Geoffrey; Vessier, Sandra. Université de Bretagne-Sud. Lorient. 105–116.
- Kilgariff, Adam i dr. 2014. The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography*. 1/1. 7–36.
- Klosa, Annette. 2015. Wortgruppenartikel in elexiko: Ein neuer Artikeltyp im Onlinewörterbuch. *Sprachreport Jg.* 31/4. 34–41.
- Kolokacijska baza hrvatskoga jezika*. <http://ihjj.hr/kolokacije/> (pristupljeno 12. ožujka 2022.).
-

- Kosem, Iztok; Krek, Simon; Gantar, Polona; Arhar Holdt, Špela; Čibej; Jaka; Laskowski, Cyprian. 2018. Collocations Dictionary of Modern Slovene. *Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress: Lexicography in Global Contexts*. Ur. Čibej, Jaka; Gorjanc, Vinko; Kosem, Iztok; Krek, Simon. Ljubljana University Press. Ljubljana. 989–997.
- Kravar, Miroslav. 1976. Glagolski vid kao tipološko-komparativni problem. *Radovi FF Zadar*. 14/15. 289–312.
- Lazić, Daria. 2019. Mrežni izvori Sveučilišta u Göteborgu. *Hrvatski jezik*. 6/3. 21–26.
- Lazić, Daria; Mihaljević, Josip. 2020. Morfološke igre na primjeru igara za učenje glagolskih oblika. *Jezik, književnost i obrazovanje – suvremeni koncepti* 4. Međimurski filološki i pedagoški dani. Ur. Kolar-Billege, Martina i dr. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Čakovec. 122–135.
- Le Calvé Ivičević, Evaine; Pranjeković, Iva. 2018. Mali korak prema usustavljenju terminologije aspektologije na hrvatskome jeziku. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 44/2. 527–538.
- Lew, Robert. 2013. Online dictionary skills. *Proceedings of eLex 2013 conference, 17–19, October 2013*. Ur. Kosem, Iztok; Kallas, Jelena; Gantar, Polona; Krek, Simon; Langemets, Margit; Tuulik, Maria. Trojina, Institute for Applied Slovene Studies/ Eesti Keele Instituut. Ljubljana – Tallinn. 16–31.
- Matovac, Darko; Udier, Sanda Lucija. 2016. Modeli poučavanja značenja glagolskih prefikasa i prefigiranih glagola u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika. *Jezikoslovlje* 17/3. 495–518.
- Matovac, Darko. 2018. Glagoli kretanja i prefiks *po-* u hrvatskom. *Croatica* 42/62. 205–219.
- Mihaljević, Josip. 2020. Igrifikacija *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika*. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/2. 871–898.
- Mihaljević, Josip. 2021. *Konceptualni okvir igrifikacije hrvatskoga mrežnoga rječnika*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Mihaljević, Josip. 2022. Demoinačica Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika (A – F). *Hrvatski jezik* 9/1. 21–24.
- Mihaljević, Josip. 2022a. *Igrifikacija hrvatskoga mrežnog rječnika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Mihaljević, Josip; Marković, Mario. 2023. Jezikoslovni korpus. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Ur. Mihaljević, Milica; Hudeček, Lana; Jozić, Željko. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Mihaljević, Milica. 2021a. Obrada usklika i onomatopejskih glagola u hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku. *Riječki filološki dani* 12. Ur. Durić, Dejan; Morić Mohorovičić, Borana; Palašić, Nikolina. Sveučilište u Rijeci – Filozofski fakultet Odsjek za kroatistiku. Rijeka. 157–181.
- Novak Milić, Jasna. 2010. Što je što u aspektologiji. *Labor* 2. 125–143.
- Polančec, Jurica. 2018. Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika* 44/85. 113–138.

-
- Sinclair, John McHardy. 2002. Intuition and annotation – the discussion continues. *Advances in Corpus Linguistics. Papers from the 23rd International Conference on English Language Research on Computerized Corpora (ICAME 23)*. Ur. Aijmer, Karin; Altenberg, Bengt. Brill. Göteborg. 39–59.
- Sinclair, John McHardy. 2004. *How to Use Corpora in Language Teaching*. John Benjamins. Amsterdam.
- Rundell, Michael 2010. *Macmillan Collocations Dictionary: from start to finish*. <http://www.macmillandictionaries.com/MED-Magazine/October2010/59-MCD-start-to-finish.htm> (pristupljeno 20. svibnja 2022.).
- Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZ. <http://fran.si> (pristupljeno 20. svibnja 2022.).
- Storjohann, Petra. 2005. elexiko: A Corpus-Based Monolingual German Dictionary. *Hermes, Journal of Linguistics*. 34. 55–82.
- ten Hacken, Pius; Abel, Andrea; Knapp, Judith. 2006. Word formation in an Electronic Learner's Dictionary. *International Journal of Lexicography* 19/3. 243–256.
- Udier, Sanda Lucija; Matovac, Darko. 2017. In which order should verbal prefixation in Croatian as L“ be taught?”. *Vestnik za tuje jezike* 9/1. 173–189.
- Udier, Sanda Lucija; Mikelić Preradović, Nives; Boras, Damir. 2017. Verbal prefixes in teaching Croatian as a second language. *Applied linguistics research and methodology: proceedings from the 2015 CALS conference*. Ur. Cergol Kovačević, Kristina; Udier, Sanda Lucija. Peter Lang. Frankfurt am Main. 153–167.
- Ulsamer, Sabina. 2011. Automatically extracted word formation products in an online dictionary. *Proceedings of eLex 2011*. 302–310.
- Usavršavanje i diseminacija. <http://ihjj.hr/mreznik/page/usavrsavanje-i-diseminacija/> (pristupljeno 15. ožujka 2022.).
- Wielki słownik języka polskiego. www.wsjp.pl (pristupljeno 20. svibnja 2022.).
- Žargonaut. <https://zargonaut.com/> (pristupljeno 18. ožujka 2022.).
